

ONDSKAB

ET DIALOGSPIL OM DET ONDE - LÆRERHÆFTE

HVAD ER MEST ONDT?

HVAD ER MEST ONDT?

I skal kigge på billederne på næste siden. I skal blive enige om, hvad der er mest ondt. I skal talere om på taskerne, hvor I er alle enige.

DET PERFEKTE SAMFUND

DET PERFEKTE SAMFUND - FRAVÆR AF ONDSKAB

Nedskriv tre regler på jeres. Reglerne skal være gældende i et perfekt samfund. Reglerne skal sikre, at alle har det godt.

REGEL 1:
BEGRUNDELSE:

REGEL 2:
BEGRUNDELSE:

REGEL 3:
BEGRUNDELSE:

HVOR KOMMER DET ONDE FRA?

HVOR KOMMER DET ONDE FRA?

Skriv disse ord i den af de tre kolonner, der passer bedst. Husk selv yderligere 2 ord til hver kolonne.

MISANDELSE	TORAKSRYDNING	BIKK	FAKTSISTINGSANGST	VOLD
ØRNHÅBT	AIDS	FORURENING	SMÅFTYDIGHED	TERRORANGREB
SKAL	NEURKATKSTRØFER	MØRNING	TRAFIKHOLD	PSYKISK STØD

Ondskab vi påfører hinanden:
Ondskab vi påfører os selv:
Ondskab uden menneskelig årsag:

DET ONDES FORM

DET ONDES FORM

Sæt en ring om 5 i de 5 motorer i venket. Skriv en overskrift til hver af de 5 motorer. I har valgt.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Noter:

DEN ONDE / DET ONDE

DEN ONDE / DET ONDE

Færdig! I hvert fald nogle korte sætninger om det onde i den ondes. Ordene på linjerne skal indgå. De bestemmer selv om ordet skal stå først, sidst eller midt i sætningen.

... Det ...
... Det ...
... Det ...

... Det ...
... Det ...
... Det ...

... Det ...
... Det ...
... Det ...

STRAF, SKYLD OG TILGIVELSE

STRAF, SKYLD OG TILGIVELSE

Hvilken straf, bøtelse, forberedelse skal udløses?
Træk et kort med forberedelse og straf.

1. Pædagogisk og 20-årig mand straffer 50-årig butiksejer ved ...

NOTER:

1. **MADE LIG BLEV LUKKESRET I EN STRAF**

2. **Et ældre ungdomslev i går udsat for (konstruktiv)**

3. **I 17-årig mand har været for handlingen af 5 gram ecstasy, hvoraf han solgte 2 gram til en anden mand**

4. **I 47-årig mand har endeligt sin datter og den sidste kvinde til rådighed for deres mand**

REGLER:

REGEL 1: ...

REGEL 2: ...

REGEL 3: ...

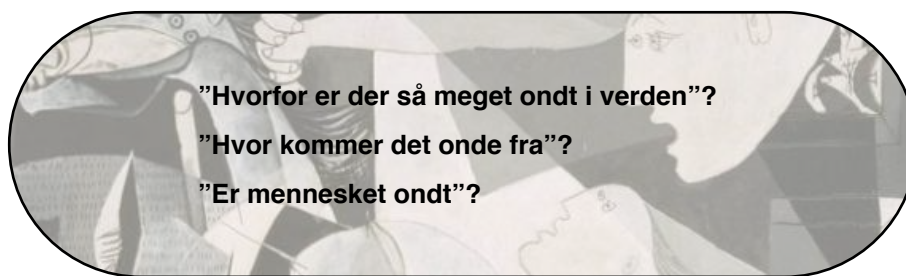
OVERSIGT OVER MATERIALETS INDHOLD OG EMNER

Ud for den enkelte spilleplade er angivet indhold og emne for hhv. lærermateriale og elevopgaver

HVAD ER MEST ONDT? Hvad er det mest ondt? (Hvad er det mest ondt? (Hvad er det mest ondt?))	- Introduktion til filmen "Livets vand" - K.E. Løgstrup - Suveræne livsytringer - Kredsene livsytringer - Den etiske fordring	- Se og arbejde med kortfilmen "Livets vand" - Gruppearbejde om Løgstrups tanker
DET ONDES FORM Hvad er det ondes form? (Hvad er det ondes form?)	- Historien bag GUERNICA - Nyttige links til maleriet	- Arbejdsspørgsmål om maleriet - Arbejde med parafraser
DEN ONDE / DET ONDE Hvad er det ondes form? (Hvad er det ondes form?)	- At gøre ondt/at være ond - Om Hannah Arendt - Stanley Milgram/Milgrams forsøg	- Jesus fristes af Djævelen - Arbejde med illustrationer fra Stanley Milgrams forsøg/opgaver
HVOR KOMMER DET ONDE FRÅ? Hvor kommer det onde fra? (Hvor kommer det onde fra?)	- Det ondes problem: Teodicé - Menneskets fri vilje - Stanley Milgram/Milgrams forsøg	- Gruppearbejde om filmen "Spin"
STRAF, SKYLD OG TILGIVELSE Straf, skyld og tilgivelse (Straf, skyld og tilgivelse)	- Bjergprædikenen - Massakren på Utøya - Tilgivelse	- Tilgivelse - Massakren på Utøya - Dødsgangen - "last statement"
DET PERFEKTE SAMFUND - FRAVÆR AF ONDSKAB Det perfekte samfund - fravær af ondskab (Det perfekte samfund - fravær af ondskab)	- Regler og normer - Den gyldne regel - Religionerne og den "gyldne regel" - Introduktion til Bjergprædikenen	- Regler og normer - Den gyldne regel - Gruppearbejde: "Den barmhjertige samaritaner"

Om spillet "ET DIALOGSPIL OM DET ONDE".

INTRO TIL UNDERVISEREN

De tre spørgsmål er alle fundamentale eksistentielle spørgsmål, som vi som mennesker, på forskellig vis, afhængig af alder og livssituation, stiller os selv.

Ondskabens mange ansigter møder vi igen og igen, når vi tænder for nyhederne på TV, surfer rundt på nyhedssiderne på nettet eller åbner avisen, hvor fortællinger om ulykker, krig, vold og menneskelig fornædrelse fylder. Begrebet ondskab er på den måde en uomgængelig del af vores hverdag, som vi som mennesker er nødt til at reflektere over og forholde os til.

Ondskabens eksistens kan derfor betragtes som et af tilværelsens grundvilkår og har dermed betydning for det enkelte menneskes måde at forholde sig til andre og til verden på.

Spørgsmålene om ondskabens eksistens og form knytter sig tæt til menneskers religiøse forestillinger og forskellige religioners mytiske fortællinger, herunder kristendommen, ligesom filosoffer og tænkere op igennem historien har beskæftiget sig indgående med problemstillingen.

På den baggrund har Folkekirkens Skoletjeneste i Aalborg kommune udarbejdet spillet "ONDSKAB - ET DIALOGSPIL OM DET ONDE" som er tiltænkt til brug i undervisningen i faget kristendomskundskab i udskolingen (8. - 10.klassetrin).

MÅLBESKRIVELSE

"Ondskab - et dialogspil om det onde" er tænkt som et element i undervisningen under kompetenceområdet: livsfilosofi og etik jvf. FÆLLES MÅL FOR FAGET KRISTENDOMSKUNDSKAB:

- Eleven kan forholde sig til den religiøse dimensions indhold og betydning ud fra grundlæggende tilværelsesspørgsmål og etiske principper

I forbindelse med udarbejdelsen har udgangspunktet været at spillet:

- Skal lægge op til den enkelte elevs refleksion og stillingtagen i mindre grupper
- Skal kunne afvikles uden forudgående forberedelse
- Lægger op til efterfølgende diskussion på klassen
- Kan suppleres med det uddybende læremateriale, der følger med spillet
- Kan suppleres med uddybende elevopgaver der følger med spillet og kan tilpasses et afsat lektionsantal.

INDHOLD AF SPILÆSKEN - Spillet leveres i æske der indeholder:

- 6 spilleplader med forskellige farver
- Non-permanent tusch samt svamp til aftørring
- Hæfte med introduktion og baggrundsviden til lærer
- Hæfte med elevopgaver
- Hæfte til lærer og hæfte med elevopgaver findes som PDF-filer der kan hentes på hjemmesiden:

www.skole-kirke-aalborg.dk

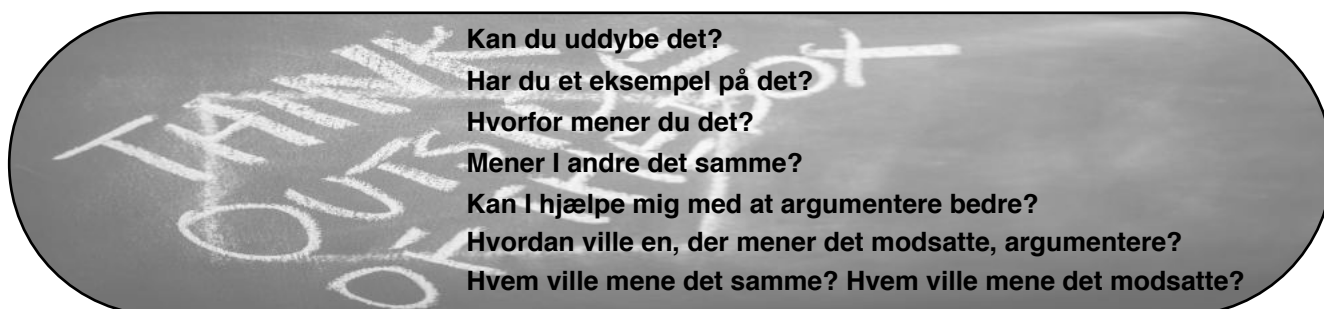
SÅDAN SPILLES "ONDSKAB - ET DIALOGSPIL OM DET ONDE"

- Eleverne inddelles i 6 hold, der tager plads ved 6 borde (et bord til hver spilleplade - hvert hold tildeles et holdnummer fra 1 - 6). Gruppeinddelingen gælder både selve spillet og det evt. efterfølgende arbejde med emnet (elevopgaver, samtaleoplæg m.m.)
- Ved hvert bord udpeges én elev, der skal tage foto med mobiltelefon af pladen, når de har løst opgaven.
- På hvert bord placeres én af de 6 spilleplader, hvor opgaven er beskrevet samt en non-permanent tusch. I cirklen i øverste venstre hjørne på spillepladen noteres gruppens nummer (Ved hvert skift af bord/ny plade)
- Stopuret sættes af underviser på mellem 6-8 minutter og gruppen går i gang med at løse opgaven på spillepladen
Gruppens svar skives/indtegnes
- Når stopuret ringer tages der foto af pladen. Dette sendes til underviseren til senere brug. Spillepladen tørres af, så den er klar til næste hold
- Alle grupper rykker videre til næste bord med næste spilleplade der nu er visket ren og klar (ny farve)
- For hver tidsperiode (6 - 8 min) skifter holdene bord, indtil alle har løst opgaverne på de 6 spilleplader

DEN GODE SAMTALE I GRUPPEARBEJDET

Målet for en god samtale er at forholde sig undrende, åbent og lyttende til hinandens overvejelser og synspunkter. Det er vigtigt at understrege over for eleverne, at "det rigtige svar" ikke findes. Formålet er i stedet for at blive klogere sammen.

Det kan være en fordel at gennemgå lidt "samtale/argumentationsteknik" inden spillet sættes i gang.

COOPERATIVE LEARNING

Inden for cooperative learning arbejdes der i grupper på fire personer og samarbejdet og samtalen i gruppen er organiseret på en bestemt måde. Her er et eksempel på, hvordan det kunne indarbejdes i denne sammenhæng:

Gruppemedlem 1 begynder med at fremlægge sit bud på problematikken.

Gruppemedlem 2 begynder med at opsummere, hvad der blev sagt i forrige oplæg og først herefter kommer han med sit eget indlæg.

Dette fortsætter indtil alle har fremført deres eget indlæg og indledende overvejelser. Herefter gives debatten fri. Benyt evt. de ovenstående samtale-spørgsmål.

Når spillet er færdigt har underviseren modtaget 6 foto fra hver gruppe, der kan identificeres vha. nummeret i den hvide cirkel på spillepladen. På denne måde kan de enkelte gruppers svar "kaldes frem" igen (evt. vises på smartboard) i forbindelse med samtale på klassen eller i forbindelse med evt. arbejde med elevopgaverne.

LÆRERVEJLEDNING 1

GRØN SPILLEPLADE

HVAD ER MEST ONDT?

OPGAVE FRA GRØN PLADE:

I skal kigge på billederne på spillepladen. I skal blive enige om, hvad der er mest ondt. Skriv tallene 1-9 på billederne, hvor 1 er det ondeste

OPSAMLING PÅ SPILLEPLADEN

Tal om de 6 fotos, du har modtaget fra klassen. Har de svaret det samme? Er ondskab mod børn værst? Kan ondskab gradbøjes? Hvem har ansvaret for det onde, som vises på billederne?

Billederne viser situationer, som vi på sin vis kan distancere os fra med svar som: Jeg forurener ikke, vi sorterer vores affald, jeg er ikke på nogen måde ansvarlig for Holocaust, børnelokkere er syge i hovedet...

Filmen "Livets vand" beskæftiger sig med det enkelte menneskes ansvar.

Derfor skal eleverne se og arbejde med kortfilmen "Livets vand". Den varer 14 min.

Instruktør: Simon Baré, New Zealand 1993

Herunder følger Filmstribens gengivelse af handlingen. Den giver nogle gode perspektiver på plottet i filmen.

Tekst: filmcentralen.dk

HANDLING

Catherine ankommer til en fornem restaurant med et selskab og får den ære at udvælge personen, som skal stå for aftenens underholdning. Smigret udpeger hun en ung mand, der efterfølgende bliver lukket ned i en stor akvarielignende tank. Da tanken langsomt fyldes med vand, går det op for Catherine, at manden skal dø. Desperat forsøger hun at få ham lukket ud, men bliver forhindret i det. Til slut stikker hun tjeneren ned og smadrer akvariet. Manden overlever med nød og næppe, og de andre gæster bryder ud i spontan applaus. Catherine vil bare ud og have en hyggelig aften - og pludselig står hun helt ufrivillig i rollen som bøddel. Hun bliver hvirvlet ind i et spil, hvis regler hun ikke kender, og træder ind i en verden, hvor de, som hun troede var hendes allierede, pludselig viser sig at være modstandere.

Livets vand er en vældig dramatisk fortælling. Presset på vores heltinde er enormt: Først presses hun til at vælge et offer, så presses hun af mandens blik på hende, og endelig presses hun af omgivelsernes modstand, da hun vil befri ham - et pres der ender med at være fysisk, da tjenerens hænder klemmer om hendes hals og er ved at kvæle hende. Slutningen markeres med "anti-pres", idet hun smadrer akvariet, og glasvæggen giver efter for vandets tryk. Da vandet og manden vælter ud i hele restauranten er det, som om der bliver prikket hul på en ballon. Øjeblikkets kaos bliver den endelige spændingsudløsning; vi får - om man så må sige - slået koldt vand i blodet. Filmen placerer sin hovedkarakter i et mareridtsagtigt dilemma. Catherine, der jo ikke vil slå personen i badekåben ihjel, gør hvad hun kan for at redde hans liv, men for at nå dette mål slår hun tjeneren ihjel. Filmens slutning opleves umiddelbart som befriende, da "offeret" fra vandet kommer til bevidsthed, men Catherine er ikke desto mindre blevet det, hun prøvede at undgå, nemlig morder. Når gæsterne omkring hende begynder at klappe, er det måske, fordi Catherine imod sin vilje gjorde det morderiske show endnu mere spektakulært og underholdende end planlagt.

SE FILMEN

www.filmcentralen.dk/alle/film/livets-vand

Lad eleverne diskutere i hold på 4-5 - gerne i de samme grupper, som da de spillede sammen i første lektion.

LÆRERVEJLEDNING 2

GRØN SPILLEPLADE

HVAD ER MEST ONDT?

DISKUSSIONSPØRGSMÅL TIL LIVETS VAND

Hvornår i filmen går det op for Catherine, at det er dødelig alvor?

Hvorfor venter hun så længe med at gribe ind?

Hvad er den vigtigste pointe i filmen?

Cathrine bliver morder, selv om hun griber ind. Er mordet på tjeneren mildere end det mord, hun forhindrer, eller kan man ikke skelne?

Kan I tænke på andre situationer, hvor vi er passive tilskuere?

Hvornår har man pligt til at gribe ind og afhjælpe andres lidelse?

Er man ond, hvis man undlader at gribe ind, når andre lider?

Til det sidste spørgsmål vil mange mennesker nok svare ALTID. Det giver anledning til at introducere eleverne til K. E. Løgstrup.

DE SUVERÆNE LIVSYTRINGER

Den danske teolog og filosof K. E. Løgstrup (1905-81) er skabelsesteolog. Det vil sige, at han mener, der er noget, der bærer vores tilværelse. Vi har alle nogle egenskaber, som vi er skabt med. Livet ser han som en gave, noget vi modtager udefra, og derfor noget vi skal tage vare på.

Løgstrup skelner mellem det førkulturelle: Naturen og vore følelser, som vi er skabt med, og som vi ikke har magt over og det kulturelle, det, vi selv har skabt og har magt over. Løgstrup mener, at vi er skabt med et særligt forhold til andre mennesker. Han taler om, at nogle livsytringer (dvs. følelser og handlinger) er spontane, altså ikke styret af menneskets vilje, men ligger i mennesket selv, fordi det er skabt.

Løgstrup kalder dem SUVERÆNE LIVSYTRINGER. Det drejer sig bl.a. om:

TILLID

BARMHJERTIGHED

TALENS ÅBENHED

Løgstrup mener, at mennesket uden at tænke over det, vil møde et andet menneske med tillid:

Hvis du f.eks. møder et andet menneske i en togkupé og kommer i snak med dette menneske, vil du under normale omstændigheder tro på, at det, han fortæller dig, er sandt. Og du vil reagere med talens åbenhed, dvs. fortælle om dig selv i tillid til, at han tager imod din åbenhed og tror på dig. Spontant har man altså tillid til et andet menneske, indtil man erfarer noget andet, siger Løgstrup. Umiddelbart har man tillid til, at et andet menneske taler sandt. Mistilliden kommer først bagefter, det er det sekundære. Tillid er det første, det primære. Løgstrup ser endvidere barmhjertighed som en suveræn livsytring. Ser du et menneske i nød, vil din første tanke være at hjælpe dette menneske. Dernæst tænker du måske på, at det vil være farligt for dig selv, men tanken om barmhjertighed er det primære ifølge Løgstrup. Han mener, om vi vil det eller ej, er vi bundet til andre mennesker i ansvarlige forhold (relationer). Hver dag er vi med ord og handlinger med til at gøre hinandens liv godt eller dårligt, trygt eller utrygt.

LÆRERVEJLEDNING 3

GRØN SPILLEPLADE

HVAD ER MEST ONDT?

KREDSENDE LIVSYTRINGER

Løgstrup taler desuden om de suveræne livsytringers modsætning: de kredsende livsytringer.

Også disse følelser er nogle, vi kender fra hverdagen f.eks. MISTILLID, JALOUSI/MISUNDELSE, FORNÆRMELSE OG HÆVNGERRIGHED. Disse følelser gør, at man kredser om sig selv og sine destruktive og negative følelser. Mens de suveræne livsytringer er skabende og positive i forhold til både det andet menneske og en selv, er de kredsende livsytringer destruktive og ødelæggende.

De spontane livsytringer spiller en væsentlig rolle i etikken, idet de afslører, hvad det gode liv er. De spontane livsytringer er det stærkeste udtryk for næstekærlighed, men hvis de udebliver eller undertrykkes, træder fordringen eller pligten ind som det næstbedste og kræver kærlighed til næsten.

DEN ETISKE FORDRING

I bogen "Den Etiske Fordring" (1956) formulerer Løgstrup det således: "Den enkelte har aldrig med et andet menneske at gøre uden at han holder noget af dets liv i sin hånd". Med det vil han sige, at dine handlinger har betydning for, hvordan det menneske, du møder, har det.

Lad igen eleverne arbejde i grupper på 4-5 elever. Herefter kort opsamling i klassen.

SPØRGSMÅL VEDRØRENDE LØGSTUP

Har Løgstrup ret i, at livet har indbygget nogle "godheder": medfølelse, tillid og håb?

Hvilke eksempler har I på det? Både hvis I er enige og uenige.

Handler Catherine rigtigt?

Kan man handle rigtigt og samtidig forårsage ulykke/død?

HVAD ER MEST ONDT?

- GRØN SPILLEPLADE

ER ONDSKAB MOD BØRN VÆRST?

KAN ONDSKAB GRADBØJES?

HVEM HAR ANSVARET FOR DET ONDE, SOM VISES PÅ BILLEDERNE?

ELLEVEKSTEN

I skal nu se kortfilmen "LIVETS VAND"
<http://filmcentralen.dk/alle/film/livets-vand>
14 minutter. New Zealand, 1993
Instruktør: Simon Baré

Kort intro:

Filmens hovedperson Catherine ankommer til en fornem restaurant med et selskab og får den ære at udvælge personen, som skal stå for aftenens underholdning. Smigret udpeger hun en ung mand, der efterfølgende bliver lukket ned i en stor akvarie-lignende tank.....

SPØRGSMÅL TIL FILMEN

DRØFT I GRUPPEN:

- Hvornår i filmen går det op for Catherine, at det er dødelig alvor?
- Hvorfor venter hun så længe med at gribe ind?
- Hvad er den vigtigste pointe i filmen?
- Cathrine bliver morder, selv om hun griber ind. Er mordet på tjeneren mildere end det mord, som hun forhindrede, eller kan man ikke skelne?
- Kan I tænke på andre situationer, hvor vi er passive tilskuere til andres lidelser?
- Hvornår har man pligt til at gribe ind og afhjælpe andres lidelser?
- Er man ond, hvis man undlader at gribe ind, når andre lider?

K. E. LØGSTRUP (1905 - 1981)

Den danske filosof og teolog, K.E Løgstrup mener, at livet har indbygget nogle godheder - nogle positive fænomener f.eks. medfølelse, tillid og håb. Løgstrup kaldte disse for suveræne livsytringer. Han mener altså, at vi mennesker som udgangspunkt gør det gode helt af os selv og uden at tænke over det.

I bogen "Den Etske Fordring" (1956) formulerer Løgstrup det således: "Den enkelte har aldrig med et andet menneske at gøre, uden at han holder noget af dets liv i sin hånd".

DRØFT I GRUPPEN:

- Har Løgstrup ret i, at livet har indbygget nogle godheder: medfølelse, tillid og håb?
- Hvilke eksempler har I på det? Både hvis I er enige og uenige.
- Handler Catherine rigtigt?
- Kan man handle rigtigt og på samme tid forårsage ulykke/død?

LÆRERVEJLEDNING 1

RØD SPILLEPLADE

DET ONDES PROBLEM

OPGAVE FRA RØD PLADE:

Sæt en ring om 5 vigtige motiver i værket. Skriv en overskrift til hver af de motiver, I har valgt.

PABLO PICASSO (1881 - 1973)

GUERNICA (maleri 1937)

Om maleriet "GUERNICA": en billedlig protest mod umenneskelig ondskab og menneskeskabt meningsløshed.

Benyt følgende links for at se maleriet. Det er muligt at se detaljer forstørret m.m. Prøv jer frem.

<https://www.sartle.com/artwork/guernica-pablo-picasso>

<http://www.museoreinasofia.es/en/collection/artwork/guernica>

Kunstner: Pablo Picasso, Spanien (1881 - 1973)

År: 1937. Størrelse: 3,5 x 7,8 meter. Farveholdning: sorte, hvide og grå oliefarver

Nuværende placering: Museo Renia Sofia i Madrid (fra oktober 1992)

"GUERNICA" betragtes som et af verdenskunstens mest berømte værker. Inspirationen til maleriet var et blodigt bombeangreb på byen Guernica, der ligger i den nordlige del af Spanien.

HISTORIEN BAG MALERIET:

For bedre at forstå maleriet er det nødvendigt at kende til den konkrete historiske begivenhed, der er den direkte årsag til maleriets udtryk, nemlig den spanske borgerkrig. Borgerkrigen blev udkæmpet fra 1936 - 1939 mellem den spanske republikanske regering, der blev støttet af socialdemokrater, socialister og kommunister, og nationalisterne anført af general Franco, der blev støttet af konservative, falangister (en ikke længere eksisterende fascistisk organisation) samt i en vis udstrækning den katolske kirke. Nationalisterne modtog under borgerkrigen aktiv militær støtte fra Hitlers Nazityskland og fra Mussolinis Italien.

Byen Guernica i det nordlige Spanien (Baskerlandet) var - og er for så vidt stadig - et symbol for den baskiske trang til frihed.

General Franco besluttede at give Baskerlandet en lærestreg og med hjælp fra sin allierede, Nazityskland, angreb tyske fly byen Guernica, der ikke var et militært mål. I over tre timer lod de tyske fly, den 26. april 1937, granater regne ned over byen med store, udelukkende civile tab som følge. Der hersker tvivl om antallet af personer, der blev dræbt under angrebet, iflg. den baskiske regering mistede over 1600 civile livet under angrebet. Dette tal er der dog senere blevet sået tvivl om. Franco påstod efter angrebet at der var tale om et internt opgør i Baskerlandet. Den britiske journalist og forfatter George L. Steer befandt sig på dagen for angrebet i Bilbao, kun 35 km. fra Guernica. Han tog om aftenen til Guernica og blev øjenvidne til konsekvenserne af angrebet og samlede beretninger fra overlevende. Dagen efter skrev han artiklen "The tragedy of Guernica" der blev trykt i The London Times. Netop denne artikel gjorde at massakren blev kendt i offentligheden og hans beretning fra byen blev inspirationskilden til Pablo Picassos maleri.

Forud for bombningen havde den republikanske regering bestilt et vægmaleri af Pablo Picasso - et maleri som skulle være en del af udsmykningen af den spanske pavillion ved verdensudstillingen i Paris 1937.

Da bombningen fandt sted havde Picasso færdiggjort maleriet hvis motiv var en tyrefægtning, men på baggrund af bombningen af Guernica og tabet af mange menneskeliv gik Picasso i gang med at male maleriet om, så det kom til at beskrive rædslerne i byen under bombeangrebet.

LÆRERVEJLEDNING 2

RØD SPILLEPLADE

DET ONDES PROBLEM

Både forargelsen over angrebet på byen og foragten for general Franco og hans tropper blev dermed til "fortællingen" i maleriet, som siden har stået som et symbol på krig, ondskab og menneskelig lidelse. General Franco blev efter borgerkrigens afslutning Spaniens enerådige diktator helt frem til sin død i 1975. Franco havde tidligere (1971) udpeget prins Juan Carlos som sin efterfølger og til trods for Juan Carlos' nære relationer til Franco blev han den drivende kraft bag indførelsen af det nuværende spanske demokrati.

General Francos endelige sejr i borgerkrigen medførte at "Guernica" på Picassos foranledning blev overdraget i Museum of Modern Art i New York. På Picassos forlangende måtte maleriet først komme tilbage til Spanien, når der var indført - og gennemført demokrati i landet. Derfor blev maleriet først i 1981 overdraget til Pradomuseet i Madrid og i 1992 blev det overflyttet til sin nuværende plads på Museum Reina Sofia i Madrid, hvor det siden har været hovedattraktionen.

Da Tysklands ambassadør i Frankrig, Otto Abetz (1903-1958), i 1937 besigtigede den spanske pavillon, stod han på et tidspunkt foran Guernica sammen med Picasso og spurgte med slet skjult forargelse og et vrængende ansigtsudtryk: »Er det Dem, der har lavet dette?« Hvorpå Picasso kort og godt svarede: »Nej! Det er Dem!«

1. KLASSEDRØFTELSE EFTER SPILLET.

Inden drøftelse på klassen har underviseren gennemset gruppernes svar på "RØD PLADE" og fundet de motiver som alle grupper havde fælles.

Samtale om de valgte motiver - med begrundelse fra de enkelte grupper.

DET ONDES PROBLEM

- RØD SPILLEPLADE

OM MALERIET "GUERNICA" - EN BILLEDIG PROTEST MOD
UMENNESKELIG ONDSKAB OG MENNESKESKABT MENINGSLØSHED

ELLEVÆRTE

Til opgaverne på den røde spilleplade skal I bruge flg. link:
<http://www.museoreinasofia.es/en/collection/artwork/guernica>

Kunstner: Pablo Picasso, Spanien (1881 - 1973)

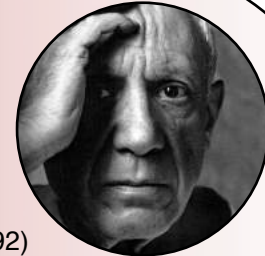
År: 1937

Størrelse: 3,5 x 7,8 meter

Farveholdning: sorte, hvide og grå oliefarver

Nuværende placering: Museo Reina Sofia i Madrid (fra oktober 1992)

“GUERNICA” betragtes som et af verdenskunstens mest berømte værker. Inspirationen til maleriet var et blodigt bombeangreb på byen Guernica, der ligger i den nordlige del af Spanien.

ARBEJDSSPØRGSMÅL TIL GRUPPEN:

- Se på ansigterne på både mennesker og dyr i maleriet - hvad er fælles for ansigterne og hvad udtrykker dette?
- Tyrefægtning fremstilles historisk/traditionelt set som et symbol på den spanske nation/den spanske befolkning. Se på tyren i venstre side af maleriet. Hvilke virkemidler/udtryk i skildringen af tyren, har Picasso benyttet sig af?
- Hvad udtrykker han gennem nationalsymbolet?
- Begreberne “ondskab” og “afmagt” knyttes ofte sammen. Hvilket motiv i maleriet synes du/l bedst udtrykker begrebet “afmagt”? Begrund jeres svar.
- Find detaljer i billedet, der symboliserer begrebet “håb”.

Den græske filosof Aristoteles hævdede at: “Det er således menneskets særegne status, at det er i stand til at erkende. Det giver samtidig mennesket en etisk forpligtelse”. Det unikke for mennesket som individ er altså dets evne til at tænke og kommunikere - det er kommunikationen, der binder mennesker sammen.

- Hvem kommunikerer personerne i maleriet med?
- Hvem kommunikerer de ikke med?
- Hvordan stemmer Aristoteles’ beskrivelse af mennesket overens med det billedlige udtryk på maleriet?
- Hvad vil Picasso udtrykke med sit værk?
- Kig på de to malerier, der er linket til herunder. Giv eksempler på den direkte inspiration fra Picassos Guernica. Hvad er malerierne en kommentar til, og hvad udtrykker de to kunstnere i deres værker?

www.herning-gym.dk/aktiviteter/dafurnica/#prettyPhoto

<http://ecflabs.org/lab/hacking-veil/guernica-2015-javcho-savov>

LÆRERVEJLEDNING 1

ORANGE SPILLEPLADE

DEN ONDE / DET ONDE

OPGAVE FRA ORANGE PLADE:

Formuler i hvert felt nogle korte sætninger om det onde/den onde. Ordene på linjerne skal indgå. I bestemmer selv om ordet skal stå først, sidst eller midt i sætningen.

DEN ONDE/DET ONDE:

Dette tema er nært forbundet med den blå spilleplade (Hvor kommer det onde fra?).

Er det onde en selvstændig magt eller er det en del af mennesket og hvordan?

Man kan – som det gøres i utallige film, bøger og kunst – se det gode og det onde i kamp med hinanden. Det er to magter, der kæmper, Gud er den gode, men hvem er så den onde? Mennesket eller satan? Er Satan en del af mennesket eller er det en selvstændig magt?

Menneske eller djævel?

Bemærk: Der er i opgaverne til orange plade blevet valgt at skrive hhv. Djævelen/Satan med stort begyndelsesbogstav, da figuren i begge tegneserier er fremstillet som fysiske figurer og ikke som begreber.

Eleverne skal beskæftige sig med billeder af to forskellige tydinge af det onde. Peter Madsen og Manga-Messias' tegninger af fortællingen om, at Jesus fristes af Djævelen i ørkenen.

Tegningerne er fra to forskellige tegneserier, og fortæller begge Bibelens beretning om, da Jesus fastede i ørkenen i 40 dage og Djævelen fristede ham ^(NOTE1). Jesus modstod fristelserne, og det gør Jesus til noget særligt, fordi det er menneskeligt at lave fejl og blive fristet.

Tekst: se elevmateriale/orange plade

De to tegneserier viser Djævelen på forskellig måde.

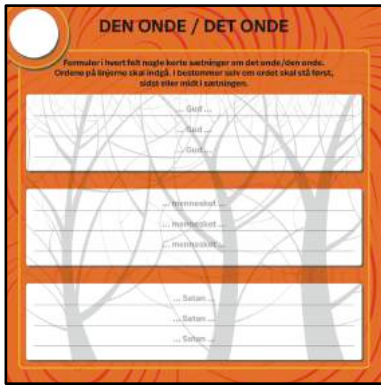
Peter Madsen har tegnet Djævelen, så man næsten ikke kan se forskel på Djævelen og Jesus. Det er som om, at Djævelen, som frister Jesus er en del af Jesus selv. Så er det en del af os selv, når vi fristes til at gøre ting, vi ved, ikke er gode.

I Manga Messias er Djævelen derimod tegnet helt anderledes end mennesker, og fremstår derfor som en selvstændig magt uden for mennesket selv.

AT GØRE ONDT ELLER VÆRE OND?:

Der er afgørende forskel på, om man ser mennesker som grundlæggende onde eller som at vi er i stand til at gøre noget, der er ondt. Er vore handlinger ensbetydende med vores identitet, sådan at forstå, at hvis vi gør noget ondt, så er vi også onde? Eller kan ethvert menneske bringes til at gøre noget ondt i særlige situationer? Var vagterne i KZ-lejrene også kærlige familiemedlemmer, som fortalte deres børn godnathistorier og kælede med deres hund?

(NOTE1). Mark 1,13; Matt 4,1-11; Luk 4,1-13

LÆRERVEJLEDNING 2

ORANGE SPILLEPLADE

DEN ONDE / DET ONDE

HANNAH ARENDT - ONDSKABENS BANALITET:

Filosoffen og samfundstænkningen Hannah Arendt (1906-1975) mente, at det meste ondskab udføres af mennesker, som aldrig beslutter sig for, om de vil være gode eller onde,

Arendt udgav i 1951 værket *The Origins of Totalitarianism* (på dansk: 'Det totalitære samfundssystemets oprindelse'). Hun mente, at når skellet mellem det offentlige og det private forsvinder, bliver mennesket en slags medløber, som ikke er i stand til at skelne sig selv som individ fra gruppen, og som derfor risikerer at miste grebet om sine egne handlinger.

Arendt deltog i en række retsmøder mod arkitekten bag Holocaust, den tyske oberstløjtnant Otto Adolf Eichmann, som blev pågrebet i 1960. Han blev herefter sendt til Israel, hvor han efter en lang retssag blev henrettet den 31. maj 1962. Eichmann var kendt som selve arkitekten bag Holocaust, og havde været en af hovedpersonerne bag den massive deportering og udryddelse af op imod seks millioner jøder under Anden Verdenskrig. Hendes optegnelser blev udgivet i avisen som føljeton og senere i bogen, *Eichmann in Jerusalem. A Report on the Banality of Evil* i 1963. Arendt mente, at Eichmann måske ikke var den ondskabens fanebærer, som man forventede, og at der måske, på trods af de frygtelige forbrydelser, han havde udført og kontrolleret, faktisk gemte sig et menneske som alle andre bag facaden. Ondskabens banalitet – hendes nøglebegreb. Arendt så ikke Eichmann som udspekuleret, kold og kynisk. Han virkede normal, måske en anelse underbegavet. Han havde, bemærkede hun blandt andet, ikke været i stand til at gennemføre sin uddannelse, og gentagne gange havde han i processen påtaget sig ansvaret for gerninger, som på ingen måde ville styrke hans forsvar. Flere gange under forhøret gentog Eichmann, at han ikke var jødehader, og at han blot havde udført ordrer. Hvordan kunne sådan en mand stå bag så frygtelige gerninger, som dem, Eichmann gjorde? Måske fordi ondskaben er tættere på os, end vi tror, fordi ondskaben nogen gange er en nemmere mulighed, fordi den er banal, mente Arendt.

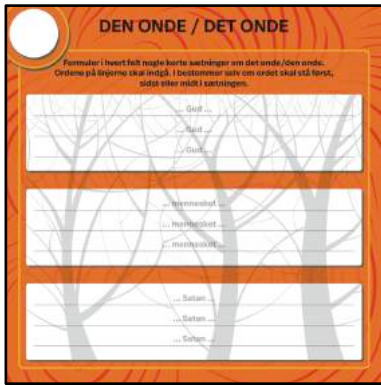
Glemmer vi som mennesker os selv som individer, bliver vi en del af sammensmeltningen af det private og det offentlige, af det totalitære. Vi følger egentlig bare trop, løsrevet fra vores egne handlinger. Ondskaben er for Arendt derfor et vilkår for alle moderne mennesker, der glemmer at se på det system, de befinder sig i. Ondskaben er en mulighed, en konstant fare, som opstår af tankeløshed. Derfor er ondskaben faktisk ikke andet end fraværet af tanke, og heri er dens banalitet, mente hun. Eichmann var i sine gerninger, mente Arendt, et ganske vist frygteligt eksempel på tankeløsheden, fordi han simpelthen handlede med manglende samvittighed, og fulgte ordrer.

Mange tog afstand fra Arendts teorier og hævdede, at Eichmann faktisk var antisemit, og ikke nær så uovervejet, som Arendt præsenterede ham. I dag er Arendt - kritik eller ej - en hyppigt anvendt filosof - eller politisk teoretiker, som hun selv foretrak at blive kaldt, og hendes teorier og analyser bruges over hele verden.

Kilde: <https://www.religion.dk/ondskab-tv%C3%A6rreligi%C3%B8st-set/er-ondskaben-et-grundvilk%C3%A5r-mennesket>

Desmond Tutu (1931-2014) var ærkebiskop i Sydafrika og kæmpede for menneskerettighederne. Da apartheid blev ophævet, sad han i en komite, der skulle hjælpe mennesker til at tilgive hinanden det, der var sket under apartheid. Han har sagt: Vi i komiteen blev alt for ofte chokerede over, hvor dybt mennesket kunne synke, og de fleste af os ville umiddelbart mene, at mennesker, der havde begået sådanne kujonagtige handlinger, selv måtte være uhyrer, eftersom deres gerninger var uhyrlige. Men teologien forhindrer os i at drage sådanne slutninger. Teologien mindede mig om, at uanset hvor djævelsk en gerning er, gør den ikke sin gerningsmand til en djævel. Vi må skelne mellem handlingen og gerningsmanden, mellem synderen og synd, og derpå kan vi afsky og fordømme synden, mens vi samtidig føler medlidenhed med synderen. Pointen er, at hvis vi opfattede gerningsmændene som uhyrer og djævel, ville vi derved give slip på kravet om ansvarlighed, fordi vi samtidig erklærede, at de ikke var moralske subjekter, der kunne stilles til ansvar for deres gerninger. Og vigtigere endnu, det betød, at vi måtte opgive ethvert håb om at forandre dem til det bedre. Teologien siger, at de stadig, trods deres afskyvækkende handlinger, er Guds børn med angerens og forvandlingens mulighed. (TUTU, Ingen fremtid uden tilgivelse si. 75-76)

<https://folkedrab.dk/artikler/mennesker-eller-monstre>

LÆRERVEJLEDNING 3

ORANGE SPILLEPLADE

DEN ONDE / DET ONDE

STANLEY MILGRAM OG MILGRAM - EKSPERIMENTET:

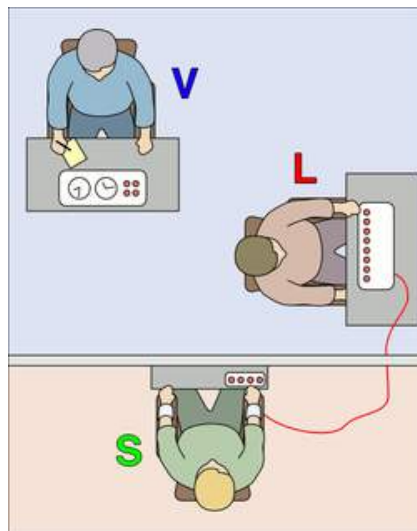
Eleverne skal beskæftige sig med Milgrams forsøg, som viser, at de fleste mennesker, vil gøre ondt mod andre, hvis de mener, at det er i en god sags tjeneste.

Forsøget kan enten genfortælles, læses af eleverne eller ses som film

https://portal.restudy.dk/video/Milgram_Experiment_-Derren_Brown--1/id/2461 (En gentagelse af forsøget)

MILGRAM EKSPERIMENTET:

Forsøgslederen (V) giver forsøgspersonen (L) ordre til at give, hvad han tror, er smertefulde elektriske stød til en anden forsøgsperson (S), der dog i virkeligheden er skuespiller.

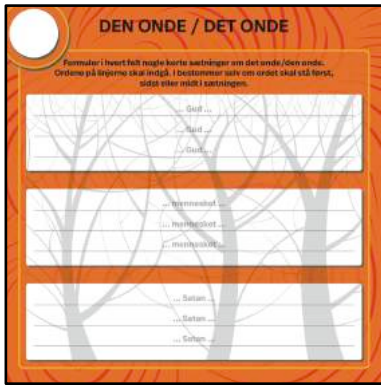

Lydighedseksperimenter (fra www.folkedrab.dk)

I 1961 udførte Stanley Milgram første gang det siden så berømte "lydighedseksperiment". I det oprindelige forsøg deltog 40 mænd i alderen 20-50 år. Han ønskede at undersøge hvordan eksistentielle forhold som orden, regler, normer, lydighed og pligtfølelse påvirker det enkelte menneskes valgfrihed, uafhængighed, samvittighed og eventuelt oprør mod en autoritet.

Eksperimentet blev over for forsøgspersonen præsenteret som et pædagogisk forsøg, der skulle undersøge, hvilken effekt fysisk afstraffelse havde på indlæring. En person – vi kan kalde ham "eleven" – blev placeret i et rum og fik sat elektroder på sine håndled. Personen var i virkeligheden en skuespiller, som kendte eksperimentets egentlige formål. Selve forsøgspersonen – vi kan kalde ham "læreren" – blev placeret i et tilstødende rum foran en stor stødgenerator.

Generatoren havde en lang linje med 30 kontakter, der gik fra 15 til 450 volt. Derudover havde linjen skriftlige markeringer af stødstyrke, der gik fra "Let stød" til "Fare: Alvorligt stød". Eleven blev sat til at liste ordpar i korrekt rækkefølge, og læreren skulle give ham elektriske stød i stigende intensitet, hver gang eleven lavede fejl. Læreren kunne ikke se eleven, men kunne høre elevens udbrud, når han lod som om, at han fik stød.

LÆRERVEJLEDNING 4

ORANGE SPILLEPLADE

DEN ONDE / DET ONDE

BEORDRET TIL AT GIVE STØD:

En mand iført grå teknikeruniform var forsøgsleder og beordrede gennem hele forsøget læreren til at fortsætte med at give stød, hvis han udtrykte modvilje mod at fortsætte. Fire opfordringer i følgende rækkefølge blev givet, hver gang forsøgspersonen nægtede:

Vær venlig at fortsætte

Eksperimentet kræver, at du fortsætter

Det er helt afgørende, at du fortsætter

Du har intet andet valg, du skal fortsætte

Man stoppede forsøget, hvis læreren nægtede at give stød efter den fjerde ordre fra forsøgslederen.

OVERRASKENDE RESULTATER:

Milgram fik 40 psykiatere til at kigge på sin beskrivelse af eksperimentet og vurdere, hvor mange af forsøgspersonerne, de troede ville give de maksimale 450 volt stød til eleven. De vurderede i gennemsnit, at kun omkring 1 % af forsøgspersonerne ville adlyde, da de mente, at kun sadister ville gå så langt.

Da eksperimentet blev afviklet, kom det derfor bag på alle – ikke mindst på Milgram selv – at 2/3 af forsøgspersonerne gav den maksimale strømstyrke. Det skete til trods for, at skuespilleren ved de lave strømstyrker stønnede og gav udtryk for ubehag, at han ved middel strømstyrker bad om, at forsøget blev stoppet, og at han ved den maksimale strømstyrke blev helt stille – hvilket over for forsøgspersonen kunne indikere, at eleven var besvimet af smerte eller måske endda var død.

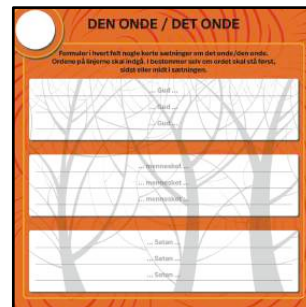
Resultaterne af eksperimenterne fik stor betydning i samtiden, fordi de underminerede to udbredte forestillinger om gerningsmænd. Den ene forestilling var, at deltagerne i folkedrab var forbrydere eller på anden vis afvigere – de kunne tilsyneladende være helt almindelige mennesker. Den anden forestilling var, at Holocaust var et særligt tysk fænomen. Tilsyneladende kunne man dog også få almindelige amerikanere til at begå forfærdelige overgreb blot ved at lade en autoritet beordre dem.

Fra Milgrams forsøg
(Psychology for Everyone)

DEN ONDE / DET ONDE

- ORANGE SPILLEPLADE

ELLEVEHÆRTE

LÆS TEKSTEN: JESUS FRISTES AF DJÆVELEN

Helligånden førte Jesus ud i ørkenen, for at Djævelen kunne sætte ham på prøve. Dér fastede han i fyre døgn, dag og nat, og til sidst var han ved at dø af sult. Så kom Djævelen og fristede ham: »Hvis du virkelig er Guds søn, så sig til stenene dér, at de skal blive til brød.« Jesus svarede: »Der står i Skrifterne, at mennesket ikke kun lever af brød, men også af de ord, der kommer ud af Guds mund.« Så tog Djævelen Jesus med til den hellige by Jerusalem. Her stillede han ham yderst på tempelmuren og sagde: »Hvis du virkelig er Guds søn, så kast dig ud herfra. For der står i Skrifterne: Gud vil sende sine engle. De vil gribe dig med hænderne, så du ikke slår dig på en sten.« Jesus svarede: »Men der står også, at du ikke må sætte Gud på prøve.« Til sidst tog Djævelen ham med op på et højt bjerg. Herfra udpegede han alle verdens lande og viste Jesus deres herligheder. »Alt det her,« sagde han, »vil jeg give dig, hvis du vil kaste dig ned og tilbede mig.« »Forsvind herfra, Satan,« sagde Jesus. »Der står i Skrifterne: Du skal dyrke og tilbede Gud og kun Gud.« Så forlod Djævelen Jesus, og Guds engle kom og tog sig af ham.

Matt.4, 1-11 (Den Nye Aftale)

SE TEGNESERIEBILLEDERNE. En større udgave findes på bilaget til orange plade.

- Sammenlign de to måder at tegne den/det onde på. Hvad er forskellen?
- Hvordan tror I, Peter Madsen opfatter den/det onde?
- Hvordan tror I, forfatterne til Manga-Messias opfatter den/det onde?
- Hvis man har samme opfattelse som i Manga-Messias, kan mennesket så være ansvarlig for det onde?
- Tror I, at det onde er en del af mennesket eller er det en selvstændig magt?

ONDSKAB I HØJESTE POTENS

Under 2. verdenskrig blev 6 millioner mennesker udryddet i de tyske koncentrationslejre. Hvordan kunne det ske? Mange forskere beskæftigede sig med dette spørgsmål i årene efter verdenskrigen bl.a. Stanley Milgram. I 1961 foretog han et videnskabeligt forsøg, som I nu skal beskræftige jer med.

- Diskuter, om forsøgspersonerne er onde eller handler ondt.
- Hvorfor handler forsøgspersonerne, som de gør?
- Hvordan tror I, at I/du ville reagere, hvis I/du var med i et sådant forsøg? Hvorfor?
- Diskuter, om mennesket har en fri vilje og selv bestemmer over alle sine handlinger.
- Kan man udrydde ondskab?

DEN ONDE / DET ONDE

BILAG TIL ORANGE

SPILLEPLADE

BIBELVÆRKT

Kilder:

Billede 1,2: Peter Madsen, Menneskesønnen. Bibelselskabet 2012

Billede 3,4,5: Manga Messias, Bibelselskabet, 2010

LÆRERVEJLEDNING 1

BLÅ SPILLEPLADE

HVOR KOMMER DET ONDE FRA?

OPGAVE FRA BLÅ PLADE:

Skriv disse ord (fra de grønne felter) i den af de tre kolonner, der passer bedst. Find selv yderligere 2 ord til hver kolonne.

Eleverne skal arbejde med filmen "SPIN". Den handler om en DJ, der falder ned fra himlen. Han kan vha. sit udstyr ændre tiden og begivenhedernes gang. Han skruer tiden tilbage for at forhindre ulykker, han ser, men for hver ulykke, han forhindrer, sker der en ny. En uddybende analyse af filmen kan ses på www.divreinavon.com/spin.htm

Filmen er på youtube link: https://www.youtube.com/watch?v=oP59tQf_njc&feature=player_embedded

DET ONDES OPHAV:

Overordnet er der 4 svar på det ondes ophav:

Det onde kommer fra Gud,

Det onde kommer fra mennesker

Det onde kommer fra en anden magt (djævel, satan)

Det onde er en tilfældighed/naturen.

Hvis man ikke tror, der findes en Gud, er problemet måske knap så presserende, men hvis Gud findes, hvorfor findes det onde så også? Det handler følgende om.

DET ONDES PROBLEM - TEODICÉ:

Hvordan kan Gud, der er både god og almægtig, tillade, at der eksisterer lidelse og ondskab?

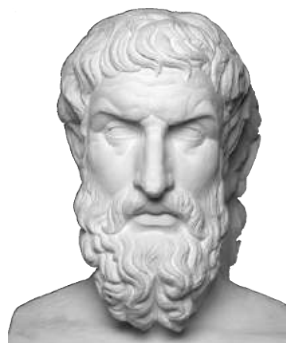
Spørgsmålet hedder theodice (græsk: theos: Gud, dice: ret, retfærdighed, forsvar), det betyder forsvar for Gud. Filosofen Leibniz formulerede theodice i 1710, men det er ikke nye tanker. F.eks. Epikur 341-247 f.kr. sagde:

- At enten vil Gud ophæve onderne, og kan ikke eller han kan og vil ikke
- Eller han hverken vil eller kan
- Eller han både vil og kan

På mange forskellige måder er der forsøgt at svare på det spørgsmål, uden det dog er lykkedes.

Gottfried Leibniz
1646 - 1716

Epikur
341 -270 f. Kr.

LÆRERVEJLEDNING 2

BLÅ SPILLEPLADE

HVOR KOMMER DET ONDE FRA?

DET ONDE KOMMER FRA GUD:

I Det gamle testamente (GT) og på Jesus' tid var det almindeligt at tro, at sygdom og naturkatastrofer kom fra Gud som straf for noget, mennesker havde gjort. Det onde var så at sige forårsaget af Gud, men fandtes pga. menneskers fejl (ondskab). Man kunne endda blive straffet for noget, som ens forældre havde gjort (sønnerne får dårlige tænder, fordi fædrene har spist sure druer – 1 Mos 20,5, Jer 31,29)

Flere steder i Det Nye Testamente (NT) modsiger Jesus det synspunkt, f.eks. i helbredelserne Johannesevangeliet (kap 9 vers 1-3)

GUD HAR EN MENING MED DET:

Leibniz, som formulerede Teodicé-problemet, mener, at Gud tillader det onde fordi det kan få mennesker til at forbedre sig at blive straffet. Det onde har altså en slags opdragende effekt, og er godt for noget. Leibniz mener, at Gud har skabt den bedst mulige af alle verdner, men kan ikke skabe den perfekte verden, fordi den så ville være Gud selv. Derfor er der en mangel ved verden. Han kalder det det metafysiske onde (for uddybning se Religionsfilosofi s. 149). Den mangel ved det skabte, gør to andre onder mulige, nemlig, fysiske onder (sygdomme, naturkatastrofer mv.) og moralske onder (de lidelser, vi påfører hinanden, dvs. ondskab. Det, der i kristendom kaldes synd). Gud tillader disse onder, fordi de kan medvirke til, at vi mennesker forbedrer os og til, at vi kan påskønne det gode.

Denne tankegang forklarer dog ikke, hvorfra det onde stammer.

GUD ER SAMMEN MED MENNESKER DER LIDER:

Jobs bog fortæller, at vi ikke kan gennemskue Gud, men at vi kan finde ro ved at vide, at Gud hører os. Gud lider med os – har medlidenhed med os. Disse tanker er også i NT, f.eks. når Jesus siger, at ikke en spurv falder til jorden, uden Gud er med den (Mattæusevangeliet kap 10 vers 29). Samme tankegang er det, at Jesus Kristus, der led på korset er med i enhver lidelse, mennesker oplever.

Det forklarer dog heller ikke, hvorfra det onde stammer.

MENNESKETS FRIE VILJE:

Mennesket er skabt med en fri vilje, derfor har vi frihed til at vende os fra Gud og gøre noget ondt. Adam og Eva kunne spise af træet – de var ikke skabt/forudprogrammeret, så de ikke kunne.

I 1. mosebog kap 3 er fortællingen om, da Eva og Adam blev smidt ud af paradiset, fordi de spiste af det træ, de ikke måtte spise af. I kristen sammenhæng kaldes den fortælling 'syndefaldet'. Den er blevet tolket som et fald fra menneskets oprindelige tilstand i harmonisk samvær med Gud og sine omgivelser til et liv uden for paradiset som vi kender det. Herfra stammer også teorien om arvesynd. Slangen, der frister Eva, er i kristen tradition blevet tolket som Satan. Men det er der intet belæg for i teksten. Slangen er – står der – det snedigste dyr, Gud har skabt. Der står intet om at det er ondt, og er den det, stammer dens ondskab fra Gud, fordi Gud jo har skabt den. Men er det i det hele taget ondt at spise af træet? Er Adam og Eva onde? Hvis man mener det, må det igen tilskrives Gud, fordi han har skabt dem med en fri vilje.

Måske giver det mere mening at læse teksten som en myte om det, vi mennesker gør. Myten fortæller om den måde, vi mennesker reagerer og handler på. At vi er nysgerrige og interesserede i vores omverden og at vi gerne vil være ligesom Gud og lære at kende godt og ondt (vers 5), dvs. gøre det rigtige. Teksten forklarer ikke noget om det ondes oprindelse.

LÆRERVEJLEDNING 3

BLÅ SPILLEPLADE

HVOR KOMMER DET ONDE FRA?

VI SKAL IKKE FORSVARE GUD - DET MÅ GUD SELV KLARE:

Der er mangfoldige forsøg på at forsvare Gud: Gud er ikke ansvarlig for det onde, Gud lader det ske, menneskers fri vilje, men uanset løsning, står spørgsmålet om, hvorfor Gud tillader det onde, hvis han er almægtig, hvorfor fjerner han det ikke? Derfor er der teologer, der mener, at spørgsmålet er forfejlet. (Kant, Wolff, Kierkegaard). Det er ikke mennesker, der skal forsvare Gud, det må Gud selv klare, når den tid kommer.

HVOR KOMMER DET GODE FRA?:

Løgstrup vender spørgsmålet på hovedet og spørger, hvor det gode kommer fra? Hvorfor er der overhovedet noget her i verden og ikke ingenting? Se grøn plade.

KAN LIDELSE UNDGÅES?:

Ondskab påfører mennesker lidelse. Slutscenen i filmen Spin, som eleverne skal se, tyder på, at lidelse ikke kan fjernes. Lidelse kan ses som kærlighedens pris. Vi sørger, når vi mister én, vi elsker - hvis ikke vi elskede vedkommende, ville vi ikke sørge.

Litteratur:

Jacob Wolff: Jobs tårer. Har både en overskuelig gennemgang af teodices forsøg på svar og en ny tilgang til ondskab

En mere teoretisk gennemgang i 'Religionsfilosofi' af Svend Andersen, Niels Grønkjær og Troels Nørager, Gads forlag 2002

HVOR KOMMER DET ONDE FRA?

- BLÅ SPILLEPLADE

ER ONDSKAB NOGET VI PÅFØRER

- HINANDEN?

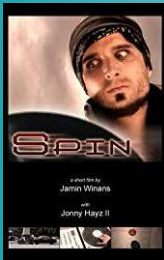
- OS SELV?

- ELLER NOGET HELT TREDIE?

ELLEVAERTE

Til opgaverne til denne spilleplade skal I arbejde med kortfilmen:

SPIN

Instruktør: Jamin Winans, USA 2005. 8.15 minutter

Link til filmen: https://youtu.be/oP59tQf_njc

En mystisk DJ falder ned fra himlen og dumper ned i et boligområde. Han begynder at reparere kædereaktioner af ulykker, der sker foran ham

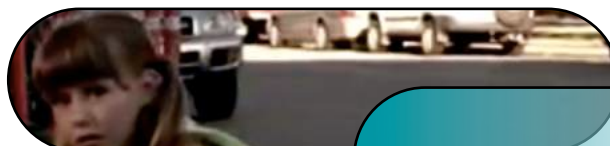

SPØRGSMÅL TIL FILMENS HANDLING:

- Hvad sker der, når DJ skruer på knapperne?
- Hvad gør DJ med bolden? Hvordan ændrer det begivenhederne?
- Hvilke ulykker er der i filmen? Hvem er årsag til dem? Hvem kan ændre dem?
- Til sidst, før pigen taber dukken, er alt godt - hvad er grunden mon til det?

SPØRGSMÅL TIL FILMENS INDHOLD:

- Hvem kan ændre de ulykker, der sker med bolden og dukken? Hvis det er Gud, hvorfor ændrer han dem så ikke? Hvad tror du? Hvorfor sørger Gud ikke bare for, at alt er godt?
- Hvor langt synes du, at DJ skal gå for at gøre alting godt? Skal han reparere dukken? Hvorfor/hvorfor ikke? Hvor går grænsen?

LÆRERVEJLEDNING 1

LILLA SPILLEPLADE

STRAF, SKYLD OG TILGIVELSE

OPGAVE FRA LILLA PLADE:

Hvilken straf, mener I, forbrydelsen skal udløse? Træk streg mellem forbrydelse og straf.

I Bjergprædikenen (jvf. gul spilleplade) siger Jesus:

"I har hørt, at der er sagt: ›Øje for øje og tand for tand.‹ Men jeg siger jer, at I ikke må sætte jer til modværge mod den, der vil jer noget ondt. Men slår nogen dig på din højre kind, så vend også den anden til. Og vil nogen ved rettens hjælp tage din kjortel, så lad ham også få kappen. Og vil nogen tvinge dig til at følge ham én mil, så gå to mil med ham. V42 Giv den, der beder dig; og vend ikke ryggen til den, der vil låne af dig." (Mattæusevangeliet kap 5 vers 38-42)

Teksten fortsætter med kravet om fjendekærlighed: Elsk jeres fjender, og bed for dem, der forfølger jer, for at I må være jeres himmelske faders børn; for han lader sin sol stå op over onde og gode og lader det regne over retfærdige og uretfærdige (vers 44-45)

Kravet er radikalt, og mange teologer gennem tiden har da også betragtet det som råd, fordi de er umulige at følge. Bjergprædikenen er en slags opdrager. I denne sammenhæng kan den ses som en modsigelse af hævnen. Man skal ikke slå igen, man skal ikke straffe symmetrisk som i øje for øje og tand for tand, men modsige volden og slagene.

Så man skal altså altid forsøge at vende den anden kind til, velvidende, at det ikke er muligt. Og da Gud er en kærlig og tilgivende Gud, så tilgiver han os, er det ikke lykkes for os. Forsøget på at vende kinden til og fortrydelse, når det ikke lykkes, er tilstrækkelig.

KAN MENNESKER TILGIVE ALT?:

Hvordan kan man tilgive? Kan man tilgive alt? Hvor er grænsen? Kan man tilgive uden den anden angrer/fortryder?

Fadervor, bønner, som Jesus lærte disciplene er en del af Bjergprædikenen. Tilgiv os vor skyld som også vi tilgiver vore skyldnere (Matthæusevangeliet kap 6 vers 12). Guds tilgivelse og menneskers tilgivelse af sit medmenneske hører sammen.

Ifølge kristentroen er mennesket altid i en relation til Gud, fordi Gud har givet os livet. Og vi er altid i relation til andre mennesker. Hvis man altså gør et andet menneske ondt, gør man også Gud ondt.

STRAF, HÆVN OG TILGIVELSE:

Eleverne skal arbejde med forbrydelser, der er begået, straffen for dem og tilgivelsens mulighed.

Efter massakren på Utøya holdt Jens Stoltenberg en tale, som eleverne skal arbejde med i uddrag. Den kan høres og/eller læses. Jens Stoltenberg fokuserede på sorgen og savnet og på, at vi alle har mulighed for at skabe kærlighed.

Hans tale kan minde om disse ord (som vist nok er et gammelt poesibog-digt):

*Den, du i verden frygte bør
og altid sky med grund,
er ikke den, som ondt dig gør;
men den, som gør dig ond*

LÆRERVEJLEDNING 2

LILLA SPILLEPLADE

STRAF, SKYLD OG TILGIVELSE

Stoltenberg vækkede ikke til straf og hævn, men til empati for ofrene og deres efterladte.

Anger og tilgivelse:

Brevik angrede ikke. I retssagen sagde han, at han ville have gjort det igen. Det eneste, han fortrød var, at han ikke dræbte flere.

Man kan se ham som et eksempel på et menneske uden empati, og som handler ud fra egne love. Er der noget, han angrer, er det, at han ikke dræbte flere.

Det vidste Stoltenberg ikke, da han holdt talen adskillige måneder før retssagen, men måske er hans tilgang den eneste, vi kan have i en sådan situation. Vi kan næppe kræve, at de efterladte skal tilgive ham.

TILGIVELSE FORUDSÆTTER ANGER:

For at tilgive, skal vi mødes af en form for fortrydelse. At den, der foruretter ønsker det, han/hun gjorde, ugjort. Det gælder i stort og småt. Hvis en ven slår mig, kan jeg kun modtage hans undskyldning, hvis han mener den.

Eleverne skal arbejde med to eksempler fra henrettede i Texas. De læser forbyrderen, han er dømt for, diskuterer graden af ondskab og sætter tal på den. Bagefter læser de hans sidste ord, før han blev henrettet. Den ene fortryder og beder om tilgivelse, den anden har intet at sige. Den første er derfor nemmere at tilgive, og formentlig er elevernes tal for ondskaben i hans handling, blevet lavere efter de har læst hans sidste ord. Eksemplet er tænkt som afsæt til diskussion om tilgivelsens betingelser og begrænsninger. For kan denne mand tilgives fuldstændig? Næppe af mennesker. Men af Gud?

KAN ALT TILGIVES?:

Iflg. kristendommen kan Gud tilgive alt. Tanken er, at tilgivelsen gælder alle.

UDEN TILGIVELSE ER DER INGEN FREMTID

- DESMOND TUTU

STRAF, SKYLD OG TILGIVELSE

- LILLA SPILLEPLADE

HVILKEN STRAF SKAL FORBRYDELSEN UDLØSE?

ELLEVAERTE

SKYLD OG STRAF:

- Hvad er grunden til, at vi straffer dem, der bryder loven?
- Er det ondt, at dømme en mand til livsvarigt fængsel, fordi han har slået et menneske ihjel? Hvorfor/hvorfor ikke?

TILGIVELSE - HVAD SKAL VI GØRE, NÅR NOGEN GØR NOGET ONDT?

Den 22. juli 2011 holdt en socialdemokratisk ungdomsorganisation sommerlejr i Norge på øen Utøya. En mand, Anders Behring Breivik, tog til øen iført politiuniform og dræbte 67 mennesker på tæt hold. Han gik hen til hver enkelt, så dem i øjnene og skød. To dage senere holdt Norges daværende statsminister, Jens Stoltenberg, en tale.

Se og hør talen: <https://youtu.be/70PoQaLLD5M>

LÆS DETTE UDDRAG AF NORGES STATSMINISTER JENS STOLTENBERGS TALE FRA OSLO DOMKIRKE DEN 24. JULI 2011.

"Snart får vi navn og bilde på alle. Da vil omfanget av ondskaben tre fram i all sin gru. Det blir en ny prøvelse. Men vi skal klare den også. Midt i alt det tragiske er jeg stolt av å bo i et land som har maktet å stå oppreist i en kritisk tid. Jeg er imponert over hvor mye verdighet, omsorg og fasthet jeg har møtt. Vi er et lite land, men vi er et stolt folk. Vi er fortsatt rystet av det som traff oss, men vi gir aldri opp våre verdier. Vårt svar er mer demokrati, mer åpenhet og mer humanitet. Men aldri naivitet. Ingen har sagt det finere enn AUF-jenta som ble intervjuet av CNN: "Om én mann kan vise så mye hat, tenk hvor mye kjærlighet vi alle kan vise sammen." Til slutt. La meg si til familier over hele landet som har mistet en av sine kjære: Dere har min og hele Norges dypeste medfølelse i sorgen. Ikke bare det. Hele verden føler med dere. Jeg har lovet å overbringe kondolanser til dere fra Barack Obama, Vladimir Putin, Frederik Reinfeldt, Angela Merkel, David Cameron, Dimitry Medvedev og mange andre statsledere og regjeringssjefer. Dette kan aldri erstatte tapet. Ingenting kan bringe deres kjære tilbake. Men vi trenger støtte og trøst når livet er som mørkest. Nå er livet som mørkest for dere. Dere skal vite at vi er der for dere."

HÆVN - STRAF ELLER?

- Hvordan reagerer Stoltenberg på angrebet? Hvilket budskab vil han viderebringe?

STRAF, SKYLD OG TILGIVELSE

- LILLA SPILLEPLADE 2

DØDSGANGEN - LAST STATEMENT

ELLEVAERTE

HÆVN - STRAF ELLER?

Herunder finder du 2 eksempler på forbrydelser, som er begået i virkeligheden. Begge mænd, der begik forbrydelsen er blevet henrettet i Texas, USA.

Læs beskrivelsen af forbrydelse 1 (**FORBRYDELSE 1 - BILAG 1**)

- Hvor ondt er det han har gjort?

Hvert medlem af gruppen angiver et tal fra 1-5, hvor 5 er det ondeste. Læg jeres tal sammen og skriv det ned.

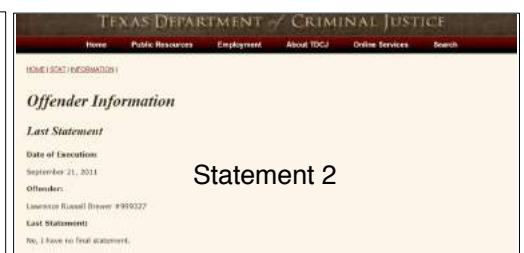
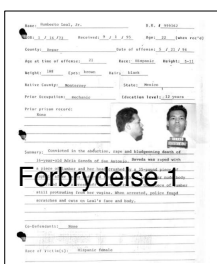
Læs nu hans sidste ord (**STATEMENT 1 - BILAG 2**)

- Hvor ondt er det han har gjort? Vælg igen individuelt et tal fra 1-5, hvor 5 er det ondeste.
- Læg jeres tal sammen og skriv det ned.
- Er der forskel på det tal I når frem til efter læsningen af den sidste tekst, i forhold til det tal I kom frem til efter læsningen af den første tekst?
- Er der forskel, så tal om, hvordan tallet er blevet påvirket af "LAST STATEMENT" - hvorfor?

Læs derefter beskrivelsen af forbrydelse 2 (**FORBRYDELSE 2 - BILAG 3**)

- Læs nu hans sidste ord (**STATEMENT 2 - BILAG 4**)
- Hvor ondt er det han har gjort? Vælg igen individuelt et tal fra 1-5, hvor 5 er det ondeste.

Læg jeres tal sammen og skriv det ned.

Læs på bilag 1

Læs på bilag 2

Læs på bilag 1

Læs på bilag 2

STRAF, SKYLD OG TILGIVELSE BILAG 1

- LILLA SPILLEPLADE

DØDSDANGEN - FORBRYDELSE 1

ELEVAERNE

Name: Humberto Leal, Jr. D.R. # 999162

DOB: 1 / 16 / 73 Received: 9 / 1 / 95 Age: 22 (when rec'd)

County: Bexar Date of offense: 5 / 21 / 94

Age at time of offense: 21 Race: Hispanic Height: 5-11

Weight: 188 Eyes: brown Hair: black

Native County: Monterrey State: Mexico

Prior Occupation: mechanic Education level: 12 years

Prior prison record:
None

Summary: Convicted in the abduction, rape and bludgeoning death of
16-year-old Adria Saveda of San Antonio. Saveda was raped with
a piece of lumber and her head crushed by a 35-pound piece of
asphalt' after being abducted from a party by Leal. Her nude body
was found near a creek off Reforma Drive with the piece of lumber
still protruding from her vagina. When arrested, police found
scratches and cuts on Leal's face and body.

Co-Defendants: None

Race of Victim(s): Hispan

RESUME - oversat

Dømt for at bortføre, voldtage og tæve den 16-årige Adria Saveda fra San Antonia til døde. Saveda blev voldtaget med et stykke tømmer og hendes hoved blev smadret af et stykke 16 kilo tung asfalt efter at hun blev bortført fra en fest af Leal. Hendes nøgne krop blev fundet nær en kløft ved Reforma Drive med tømmerstykket stadig stikkende ud af hendes vagina. Ved arrestationen fandt politiet kradsemærker og sår på Leals ansigt og krop.

STRAF, SKYLD OG TILGIVELSE BILAG 2

- LILLA SPILLEPLADE

DØDSGANGEN - LAST STATEMENT 1

ELLEVAERTE

Home Public Resources Employment About TDCJ Online Services Search

HOME | STAT | INFORMATION | Death Row Information

Offender Information

Last Statement

Date of Execution:
July 7, 2011

Offender:
Humberto Leal, TDCJ #999162

Last Statement:

I am sorry for everything that I have done. I've hurt a lot of people. For years I have never thought that I deserved any type of forgiveness. Lord Jesus Christ in my life, I know He has forgiven me, I have accepted His forgiveness. I have accepted everything. Let this be final and be done. I take the full blame for this. I am sorry and forgive me. I am truly sorry. I ask for forgiveness. Life goes on and it surely does. I am sorry for the victim's family for what I had did. May they forgive me. I don't know if you believe me, life goes on. I am sure it does. To the man to the right of me, I ask for forgiveness for you. Life goes on, it surely does. I ask for forgiveness. I am truly sorry. That is all. Let's get this show on the road. One more thing, Viva Mexico, Viva Mexico.

Employee Resources | Report Waste, Fraud, and Abuse of TDCJ Resources | State Agency Energy Savings Program | TDCJ Intranet
Site Policies | Texas Correctional Industries | TexasOnline | Texas Homeland Security | TRAIL Statewide Search | Adobe Reader
Texas Department of Criminal Justice | P.O. Box 99 | Huntsville, Texas 77342-0099 | (936) 295-6371

LAST STATEMENT - oversat

Jeg er ked af alt jeg har gjort. Jeg har gjort ondt mod mange mennesker. I årevis troede jeg, at jeg ikke har fortjent nogen slags tilgivelse. Jeg ved at Herren Jesus Kristus i mit liv har tilgivet mig. Jeg har taget imod hans tilgivelse, jeg har erkendt alt. Lad dette være endeligt og lad det være afgjort. Jeg påtager mig hele skylden for dette. Jeg undskylder og beder om tilgivelse. Jeg angrer og beder om tilgivelse. Livet går videre – det gør det sandelig.

Jeg er ked af det på offerets families vegne for hvad jeg gjorde. Må de tilgive mig. Jeg ved ikke om I tror mig, livet fortsætter. Det er jeg sikker på det gør.

Til manden i cellen til højre for mig, ønsker jeg, at du får tilgivelse. Livet fortsætter – det gør det sandelig. Jeg beder om tilgivelse. Jeg angrer. Det er alt, lad os bare komme i gang med det her. En sidste ting: Viva Mexico, Viva Mexico.

STRAF, SKYLD OG TILGIVELSE

BILAG 3

- LILLA SPILLEPLADE

DØDSGANGEN - FORBRYDELSE 2

BREVHÆFTE

TEXAS DEPARTMENT of CRIMINAL JUSTICE

[Home](#) [Public Resources](#) [Employment](#) [About TDCJ](#) [Online Services](#) [Search](#)

[HOME](#) | [STAT](#) | [INFORMATION](#) | [Death Row Information](#)

Offender Information

Name	Brewer, Lawrence Russell
TDCJ Number	999327
Date of Birth	03/13/1967
Date Received	09/23/1999
Age (when Received)	32
Education Level (Highest Grade Completed)	11
Date of Offense	06/07/1998
Age (at the time of Offense)	31
County	Brazos (on a change of venue from Jasper)
Race	White
Gender	Male
Hair Color	Brown
Height	5' 6"
Weight	180
Eye Color	Brown
Native County	Lamar
Native State	Texas

Prior Occupation
Laborer

Prior Prison Record
TDCJ-ID #457970 on a 7 year sentence from Delta County for 2 counts Burglary of a Habitation; 02/10/88 release on Parole; 05/09/89 returned from Parole with a new conviction of 15 years concurrent for 1 count Possession of a Controlled Substance Cocaine; 05/02/91 release on Parole; 02/08/94 returned Parole Violator; 09/05/97 released on Mandatory Supervision.

Summary of Incident
Brewer was convicted in the murder of a black male occurring on 06/07/98. The offense involved Brewer and two co-defendants torturing and killing a 49-year old handicapped black male during the nighttime hours, in rural Jasper County, Texas. The victim was observed in the back of a pickup truck occupied by Brewer and his co-defendants. This was the last occasion the victim was seen alive by persons other than Brewer and his co-defendants. Brewer and his co-defendants drove to an isolated spot on a logging road where they beat and tormented the victim, then tied him to a logging chain, which was hooked to the pickup truck. Brewer and his co-defendants then dragged the victim to his death, leaving his decapitated and dismembered body to be found the following day by citizens and law enforcement officials. It was argued in court that Brewer and his co-defendants engaged in this criminal act, in part, due to their racially separatist affiliation with the Confederate Knights of America and the Ku Klux Klan. Brewer and one co-defendant were documented members of the Confederate Knights of America and a large number of Ku Klux Klan and other racial separatist organization paraphernalia was discovered in a residence occupied by the three.

Co-Defendants
Berry, Shawn
King, John

Race and Gender of Victim

STRAF, SKYLD OG TILGIVELSE

BILAG 4

- LILLA SPILLEPLADE

DØDSGANGEN - LAST STATEMENT 2

ELLEVAERTE

RESUME AF TEKST FORRIGE SIDE - oversat

Brewer var dømt for mordet på en sort mand d. 7. juni 1998. Forbrydelsen involverede både Brewer og to andre medskyldige, som torturerede og dræbte en 49-årige handicappet sort mand, om natten i Jasper County, Texas. Offeret var observeret bag en pickup truck, sammen med Brewer og sine medskyldige. Dette var den sidste gang offeret blev set af andre end Brewer og hans medskyldige. Brewer og hans medskyldige kørte deres pickup til et isoleret sted på en skovvej, hvor de slog og plagede offeret. De bandt ham fast til en tyk kæde, som de satte fast på deres pickup. Brewer og hans medskyldige kørte deres pickup og slæbte offeret til døde. De efterlod hans hovedløse og lemlæstede lig, som blev fundet dagen efter af borgere og politi.

Det blev i retten fremført at Brewer og hans medskyldige deltog i forbrydelsen på grund af deres race-separatistiske tilhørsforhold til The Confederate Knights of America og The Ku Klux Klan.

Brewer og en af hans medskyldige var dokumenteret medlemmer af The Confederate Knights of America, og et stort antal Ku Klux Klan og andre racistiske ting og sager blev fundet i huset, hvor de tre boede.

TEXAS DEPARTMENT OF CRIMINAL JUSTICE

Home Public Resources Employment About TDCJ Online Services Search

HOME | STAT | INFORMATION |

Offender Information

Last Statement

Date of Execution:
September 21, 2011

Offender:
Lawrence Russell Brewer #999327

Last Statement:
No, I have no final statement.

LAST STATEMENT - oversat
Nej, jeg har ingen sidste erklæring.

**DET PERFEKTE SAMFUND
- FRAVÆR AF ONDSKAB**

Nedskriv tre regler på linjerne.
Reglerne skal være gældende i et perfekt samfund.
Reglerne skal sikre, at alle har det godt.

REGL 1:
BEGRUNDELSE:

REGL 2:
BEGRUNDELSE:

REGL 3:
BEGRUNDELSE:

LÆRERVEJLEDNING 1

GUL SPILLEPLADE 1

DET PERFEKTE SAMFUND

OPGAVE FRA GUL PLADE:

Nedskriv 3 regler på linjerne. Reglerne skal være gældende i et perfekt samfund. Reglerne skal sikre at alle har det godt.

OPSAMLING FRA SPILLEPLADEN

På forhånd har du udvalgt 3-5 centrale bud på regler fra eleverne. Disse hænger nu rundt omkring i klassen, så de er synlige for alle. En alternativ mulighed er at vise dem på skærmen.

Eleverne deles nu ud på de oprindelige 6 grupper og arbejder med følgende spørgsmål:

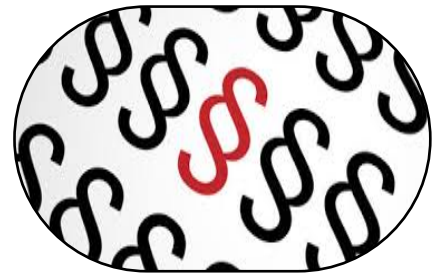
HVILKE REGLER GÆLDER HVOR? HVILKE REGLER MØDER DU/I?:

Familien

Skolen

Lovgivningen (f.eks. Grundloven, færdselsloven, straffeloven)

Religion - Findes der en regel alle religioner er enige om?

OPSAMLING PÅ GRUPPEARBEJDE:

Tal med eleverne om:

Regler og normer kan være et udtryk for, at man forsøger at forhindre og kontrollere det onde. Eller i hvert fald at skabe en ramme om det samvær/samspil der er i en given situation.

- Familien

Her tilegner vi os mange af de grundlæggende færdigheder. Hvad er rigtigt og forkert? Hvilke sociale spilleregler fungerer i samspillet med andre. Og måske vigtigst af alt: i familien får man kærlighed, livsduelighed, og man har værdi bare ved at være. Tal med eleverne om, hvilke skrevne men måske i højere grad uskrevne regler, de kender fra deres egen familie.

- Skolen

En skoleklasse er et slags mini-samfund, hvor man i en tryk sammenhæng får afprøvet, hvordan man omgås hinanden. Desuden undervises der i dansk, matematik m.m så man kan begribe det samfund, vi lever i. I kristendomskundskab, historie og samfundsfag lærer man bl.a. om samfundets normer og regler.

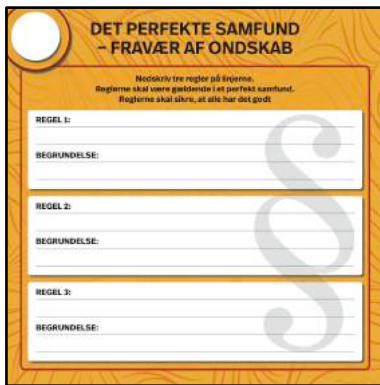
- Loven

Fastsætter rammerne for hvad der er rigtigt og forkert. Overtrædes loven kan der uddeles bøder ligesom kriminelle sættes i fængsel for at beskytte borgerne.

- Religion

Sætter en ramme om vores liv.

Eleverne vil nok nå frem til, at næsten alle religioner kan blive enige om Den gyldne Regel.

LÆRERVEJLEDNING 2

GUL SPILLEPLADE 1

DET PERFEKTE SAMFUND

DEN GYLDNE REGEL:

**ALT HVAD DU VIL, AT ANDRE SKAL GØRE IMOD DIG,
SKAL DU GØRE IMOD DEM.**

Det store projekt med at etablere en global etik, der begrundes i religionerne, er et yderst vanskeligt projekt. De forskellige opfattelser af liv og død, mennesker og mål, er så grundlæggende, at selv om man på overfladen kan udtrykke sig nogenlunde enslydende, er grundlaget uforeneligt. Størst er forskellen på de monoteistiske religioner over for østens.

Herunder følger en meget kort gennemgang af de forskellige religioners syn på/udlægning af "Den gyldne regel"

HINDUISME:

Hinduismen har et samlende begreb, som hedder dharma. Det kan bedst oversættes med det, som holder oppe. Dharma er grundlaget for al orden både i naturen og i forholdet mellem mennesker. Dharma giver sig i menneskelivet udtryk i kastesystemet.

I hinduismen er der fire hovedkaster eller klasser i samfundet: præsteklassen, krigerklassen, bonde- og handelsklassen og tjenerklassen. De rette handlinger vil føre til livets højeste mål, løsrivelsen fra genfødslen. Mænd fra de tre højeste klasser skal på alle fire livsstadier opfylde følgende ti pligter: Tålmodighed, tilgivelse, selvkontrol, ikke stjæle, renset, kunne kontrollere sine sansorganer, visdom, at være lærd, sandhed og leve uden synd. Vi genkender her flere moralbud, som findes i de andre verdensreligioner.

Hinduismen understreger også ikke-vold som en væsentlig værdi. Ikke-vold (ahimsa) blev i den indiske politiker Mahatma Gandhis (1869-1948) tolkning verdenskendt og et ideal for mange over hele verden.

BUDDHISME:

Buddha beskrev, hvordan man kunne komme ud af lidelsen. Han kaldte denne vej for den otteleddede vej. Denne vej indeholder også nogle moralske bud som ret tale, ret handling, ret levemåde. Disse bud er i buddhismen udtrykt i en række regler eller ordninger for livet, som kan lede den enkelte ud af den lidelse, som er livets grundlæggende vilkår.

Man skal undgå:

1. At tage livet fra et levende væsen
2. At tage noget som ikke er blevet givet
3. Forkerte og skadelige sansenydelser
4. At tale usandt
5. At beruse sig

Den mest berømte fredsforkæmper er lederen af den tibetanske buddhisme, Dalai Lama. I sin kamp for Tibets selvstændighed og forsoning med den kinesiske besættelsesmagt har han konsekvent gennemført en ikke-voldslinie. Han fik Nobels fredspris i 1989.

LÆRERVEJLEDNING 3

GUL SPILLEPLADE 1

DET PERFEKTE SAMFUND

ISLAM:

I Koranen Sura 3 vers 104 står der: Lad der af jer blive ét fællesskab, der kalder til det gode, påbyder det rette og forbyder det forkastelige!

Selve begrebet næstekærlighed finder vi ikke i islam, men mennesket viser sin kærlighed til Gud ved at have kærlighed til alt det skabte og drage omsorg for det. Derved kommer mennesket også til at fortjene frelsen og det evige liv i Paradis.

Hvor vigtig omsorgen for det andet menneske er, ses af buddet (den 3. af de 5 søjler) om almisse (zakat). Ifølge Islam er det Gud, der giver mennesket lykke og velstand. Denne velstand og lykke skal den enkelte give videre af - det skylder man Gud.

JØDEDOM:

I 3. Mosebog kapitel 19,17 finder vi selve buddet om kærlighed til næsten: "Du må ikke nære had til din broder i dit hjerte, men du skal åbent gå i rette med din landsmand, så du ikke pådrager dig skyld. Du må ikke hævne dig på dine landsmænd eller bære nag til dem; du skal elske din næste som dig selv. Jeg er Herren"

Ordet næste indgår i De ti Bud i 2. Mosebog kapitel 20, 16-17, hvor der står at det er forbudt at sige falsk vidnesbyrd mod sin næste eller at ville eje noget, som hører næsten til.

I denne sammenhæng er næsten en anden israelit eller ens landsmand, ven eller nabo.

3. Mosebog kapitel 19, 34 står der: "Den fremmede, der bor som gæst hos jer, skal være som en af landets egne, og du skal elske ham som dig selv. I var jo selv fremmede i Egypten. Jeg er Herren jeres Gud!". Eleverne skal herefter arbejde i dybden med næstekærlighedsbegrebet i kristendommen. Hvad enten vi vil erkende det eller ej, er det et faktum, at vi - i det danske samfund - gennem generationer har fået det kristne menneskesyn ind med modermælken. Det har på godt og ondt præget vor måde at indrette samfundet på. Mest på godt. Fordi vi derigennem har lært respekt for det enkelte menneske og ansvarlighed ikke kun for mig selv, men også for min næste - for næstens egen skyld.

KRISTENDOM:

I kristendommen understreges det om noget, at næsten er ethvert menneske. I Jesu forkyndelse, sådan som vi kender den fra Det Nye Testamente, er næstekærligheden noget centralt både i form af bud, i lignelser og i fortællinger.

LÆRERVEJLEDNING 3

GUL SPILLEPLADE 1

DET PERFEKTE SAMFUND

BJERGPRÆDIKENEN - RADIKAL NÆSTEKÆRLIGHED:

I den såkaldte Bjergprædiken i Matthæusevangeliet kapitel 5-7 fører Jesus kravet om næstekærlighed ud i det absurde. Det gør han ved at tage udgangspunkt i De ti Bud. Forbuddet mod at slå ihjel bliver til et krav om ikke at føle vrede. Forbuddet mod ægteskabsbrud gøres til et krav om ikke at føle lyst til en anden kvinde. Hertil kommer, at Jesus kræver kærlighed til ens fjende.

(Matt, 37-39) Du skal elske Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl og af hele dit sind. Det er det største og første bud. Men der er et andet, som står lige med det: Du skal elske din næste som dig selv.

I kristendommen forstås dette radikale bud som ensbetydende med en afsløring af mennesket som en synder. For den grænseløse forpligtelse kan jo ikke opfyldes. Det er en menneskelig umulig idealfordring. Dette opvejes af tilgivelsen. Troen på Gud bliver en tro på tilgivelsen og tilgivelsen bliver så det, den troende lever af i sin bestræbelse på at leve i kærlighed til sit medmenneske. Dette eksemplificeres i lignelserne. I Lukasevangeliet kap 10,25-37 fortælles der om, hvordan en farisæer (en lærd jøde, der underviser i Loven) kommer til Jesus og spørger ham om, hvad han skal gøre for at få et evigt liv. Jesus svarer ved at rette spørgsmålet mod jøden. "Hvad står der i loven? Jøden svarer helt rigtigt, at du skal elske Herren.....og din næste som dig selv. Det næste spørgsmål er nu: Hvem er min næste? Som svar fortæller Jesus nu lignelsen om den barmhjertige samaritaner. Det er en historie, som netop sprænger grænserne for, hvem der er ens næste.

DEN BARMHJERTIGE SAMARITANER:

"Så rejste en af dem der underviste i Loven, sig op. Han ville udfordre Jesus og sagde: "Rabbi, hvad skal jeg gøre for at få det evige liv?" "Hvad står der om det i Loven?", spurgte Jesus. "Hvordan mener du, den skal forstås?"

"Du skal elske Gud af hele dit hjerte og hele din sjæl, med hele din styrke og hele din forstand, og du skal elske andre på samme måde som du elsker dig selv," svarede manden. "Det er helt rigtigt," sagde Jesus. "Gør det, og så vil du få det evige liv." Men manden ville retfærdiggøre sit spørgsmål og blev ved: "Jamen, man kan da ikke elske alle andre. Hvad menes der med andre?" spurgte han. Jesus fortalte en historie: "Der var engang en mand der var på vej fra Jerusalem til Jeriko, da han blev overfaldet af røvere. De rev tøjet af ham, gennembankede ham og efterlod ham halvdød på vejen. Tilfældigvis kom der en præst forbi. Han så ham godt, men gik i en stor bue udenom. Det samme gjorde en tempeltjener lidt senere. Da han så ham, gik han også udenom. Og så kom der en fremmed, en mand fra Samaria der var ude at rejse. Da han så den halvdøde mand, fik han ondt af ham. Han gik hen til ham, rensede hans sår med olie og vin og forbandt ham. Så løftede han manden op på sit æsel og fik ham med hen på en kro og tog sig af ham. Næste morgen betalte han kroværten to denarer. "Tag dig godt af ham," sagde samaritaneren. "Hvis det bliver dyrere, skal jeg nok betale resten på tilbagevejen." Så spurgte Jesus den skriftkloge: "Hvem af de tre viste sig at gøre det der står i Loven, da manden var blevet overfaldet?" "Ham der hjalp ham," svarede den skriftkloge. "Så skal du gøre det samme som ham," sagde Jesus. (Tekst fra: Den Nye Aftale - Det Nye Testamente på nudansk, 2007)

OPGAVER – DEN BARMHJERTIGE SAMARITANER (Fra elevhæfte):

1. Giv et bud på, hvorfor præsten og tempeltjeneren gik forbi.
2. Hvad vil Jesus fortælle med lignelsen?
2. Hvad får os til at gå forbi et menneske, der har brug for hjælp? Nævn eksempler!
3. Hvad vil du gøre, hvis du kommer forbi (argumenter for din holdning):
 - En kammerat, der bliver drillet af nogle drenge?
 - En gammel dame, der har fået et ildebefindende?
 - En hjemløs, der ligger på gaden?
4. I hvilke situationer ville du ønske, at nogen hjælper dig? Og hvem forventer du hjælper dig?

DET PERFEKTE SAMFUND - FRAVÆRET AF ONDSKAB

- GUL SPILLEPLADE 1

ELLEVAERTE

Overalt i vores dagligdag er der regulerede (kontrollerede rammer). Regler og normer kan være et udtryk for, at man forsøger at forhindre og kontrollere det onde.

DRØFT I GRUPPERNE:

Hvilke regler gælder hvor? Hvilke regler møder du/i:

- Familien?
- Skolen?
- Lovgivningen? Giv eksempler fra Grundloven, færdselsloven, straffeloven!

VIDSTE DU:

Groft sagt kan verdens religioner deles op i to hovedgrupper:

De monoteistiske religioner, jødedom, kristendom og islam, der er fælles om troen på én Gud. Her opfattes Gud som skaberen og er udgangspunkt og slutpunkt for et menneskes tilværelse. Forholdet til Gud og til mennesker hænger nøje sammen, og alle tre religioner har klare bud på, hvordan man skal forholde sig til andre mennesker, selvom de ikke udtrykker sig ens.

Helt anderledes er det med østens religioner, hinduisme og buddhisme. I hinduismen er der mange guder, der hver tager sig af dele af menneskelivet, mens der i buddhismen principielt ikke er nogen gud. Buddhismen er ateistisk, uden gud, og det får en grundlæggende indflydelse på forståelsen af menneskets eksistens i verden.

- Hvilke regler møder du i religion?
- Findes der en global etik?

OM DEN ENKELTES ANSVAR - DEN GYLDENE REGEL

I Buddhismen hedder det bl.a. at man skal undgå: at tage livet fra et levende væsen, at tage noget som ikke er blevet givet, undgå forkerte og skadelige sansenydelser.

I Koranen Sura 3 vers 104 står der: Lad der af jer blive ét fællesskab, der kalder til det gode, påbyder det rette og forbyder det forkastelige!

I Det nye Testamente, Lukasevangeliet kap. 6 vers 31 står der: I skal opføre jer sådan overfor andre, som I gerne vil have, de skal opføre sig over for jer (fra Den Nye Aftale).

DET PERFEKTE SAMFUND - FRAVÆRET AF ONDSKAB - GUL SPILLEPLADE 2

ELLEVAERTE

UDDRAG AF BJERGPRÆDIKENEN FRA DEN AUTORISEREDE BIBELOVERSÆTTELSE:

OM FJENDEKÆRLIGHED (Matt. 5, 43-44)

I har hørt, at der er sagt: "Du skal elske din næste og hade din fjende". Men jeg siger jer: Elsk jeres fjender og bed for dem, der forfølger jer"

Senere i samme evangelium formulerer Jesus det dobbelte kærlighedsbud (Matt. 22, 37-39):

Du skal elske Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl og af hele dit sind. Det er det største og første bud. Men der er et andet, som står lige med det: Du skal elske din næste som dig selv.

LIGNELSEN OM DEN BARMHJERTIGE SAMARITANER FRA "DEN NYE AFTALE":

En lærd jøde kommer til Jesus og vil nu vide, hvem der er hans næste. Som svar fortæller Jesus lignelsen om den barmhjertige samaritaner. Det er en historie, som netop sprænger grænserne for, hvem der er ens næste.

"Så rejste en af dem der underviste i Loven, sig op. Han ville udfordre Jesus og sagde: "Rabbi, hvad skal jeg gøre for at få det evige liv?" "Hvad står der om det i Loven?", spurgte Jesus. "Hvordan mener du, den skal forstås?"

"Du skal elske Gud af hele dit hjerte og hele din sjæl, med hele din styrke og hele din forstand, og du skal elske andre på samme måde som du elsker dig selv," svarede manden. "Det er helt rigtigt," sagde Jesus. "Gør det, og så vil du få det evige liv." Men manden ville retfærdiggøre sit spørgsmål og blev ved: "Jamen, man kan da ikke elske alle andre. Hvad menes der med andre?" spurgte han. Jesus fortalte en historie: "Der var engang en mand der var på vej fra Jerusalem til Jeriko, da han blev overfaldet af røvere. De rev tøjet af ham, gennembankede ham og efterlod ham halvdød på vejen. Tilfældigvis kom der en præst forbi. Han så ham godt, men gik i en stor bue udenom. Det samme gjorde en tempeltjener lidt senere. Da han så ham, gik han også udenom. Men så kom der en fremmed, en mand fra Samaria der var ude at rejse. Da han så den halvdøde mand, fik han ondt af ham. Han gik hen til ham, rensede hans sår med olie og vin og forbandt ham. Så løftede han manden op på sit æsel og fik ham med hen på en kro og tog sig af ham. Næste morgen betalte han kroværten to denarer. "Tag dig godt af ham," sagde samaritaneren. "Hvis det bliver dyrere, skal jeg nok betale resten på tilbagevejen." Så spurgte Jesus den skriftkloge: "Hvem af de tre viste sig at gøre det der står i Loven, da manden var blevet overfaldet?" "Ham der hjalp ham," svarede den skriftkloge. "Så skal du gøre det samme som ham," sagde Jesus.

Ordforklaringer:

Samaritaner/Samaria - Betegnelsen for en person, der boede i provinsen Samaria. På Jesu tid blev samaritanerne foragtet af jøderne, selv om de selv var jøder. De havde deres eget tempel og havde deres egen helligskrift, som kun omfattede de 5 Mosebøger.

Tempeltjener – en hjælpepræst

DET PERFEKTE SAMFUND - FRAVÆRET AF ONDSKAB - GUL SPILLEPLADE 3

DET PERFEKTE SAMFUND - FRAVÆRET AF ONDSKAB	
REGEL 1:	
BEGRUNDELSE:	
REGEL 2:	
BEGRUNDELSE:	
REGEL 3:	
BEGRUNDELSE:	

ELLEVAERTE

OPGAVER - DEN BARMHJERTIGE SAMARITANER:

- Giv et bud på, hvorfor præsten og tempeltjeneren gik forbi
- Hvad vil Jesus fortælle med lignelsen?
- Hvad får os til at gå forbi et menneske, der har brug for hjælp? Nævn eksempler.
- Hvad ville du gøre, hvis du kommer forbi (argumenter for din holdning):
 - en kammerat, der bliver drillet af nogle drenge?
 - en gammel dame, der har fået et ildebefindende?
 - en hjemløs, der ligger på gaden?
- I hvilke situationer ville du ønske, at nogen hjælper dig? Og hvem forventer du hjælper dig?

Anne Marie Johansen
"Den fortabte søn"

ONDSKAB - et dialogspil om det onde

© Folkekirkens Skoletjeneste i Aalborg kommune, 2018

Materialet er udarbejdet af Folkekirkens Skoletjeneste i Aalborg kommune 2018

Konsulenter: Inge Dalum Falkesgaard og Jens Rasmussen

Tlf.: 23467600 / 24944646

Mail: idf@km.dk / jra@km.dk

Teologisk konsulent: Anette Melbye Madsen

Grafisk opsætning på spilleplader: Omedia Grafisk, Aalborg

Tryk og indbinding: Toptryk Grafisk, Gråsten